

МАҲАЛЛА ВА ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ: ТИНЧЛИК ВА ОСОЙИШТАЛИК КАФОЛАТИ

Мехмонали Суванкулов

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Малака ошириш институти, Юридик
фанлар кафедраси бошлиғи, ю.ф.н., профессор.

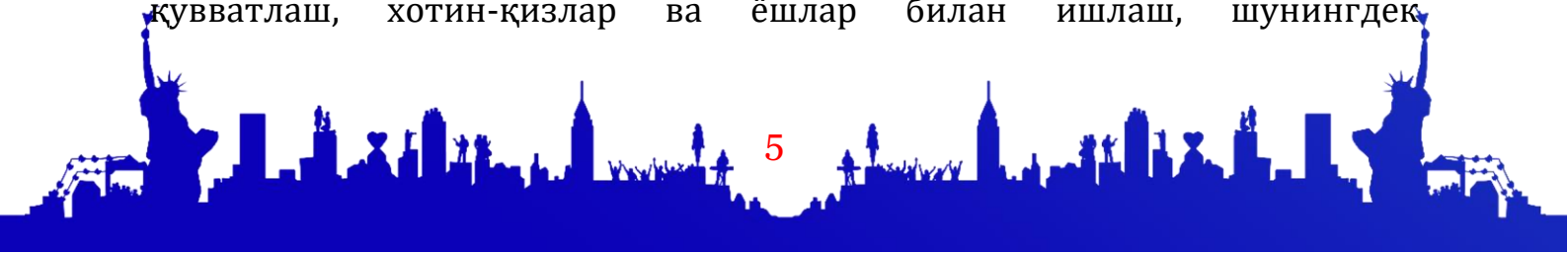
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20731658>

Аннотация. Ушбу мақолада маҳалла институти ва ички ишлар органларининг жамиятда тинчлик ва осойишталикни таъминлашдаги ўрни, ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишдаги аҳамияти ҳамда уларнинг ўзаро ҳамкорлигини такомиллаштириш масалалари таҳлил қилинган. Шунингдек, маҳалла ва профилактика инспектори ҳамкорлигининг ҳуқуқий ва ташкилий асослари ёритилиб, мазкур фаолият самарадорлигини оширишга қаратилган таклифлар илгари сурилган.

Калит сўзлар: маҳалла, ички ишлар органлари, профилактика инспектори, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, жамоат хавфсизлиги, жамият барқарорлиги, фуқаролар йиғини, ҳамкорлик, тинчлик, осойишталик.

Ҳозирги глобаллашув ва жадал ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар шароитида ҳар қандай давлатнинг барқарор тараққиёти аввало жамиятда тинчлик, хавфсизлик ва қонунийлик муҳитини таъминлаш билан бевосита боғлиқ ҳисобланади. Мамлакатда амалга оширилаётган ислохотларнинг асосий мақсади инсон қадрини юксалтириш, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш ҳамда хавфсиз ҳаёт кечириш учун муносиб шарт-шароитларни яратишдан иборатдир. Бу вазифаларни амалга оширишда маҳалла институти ва ички ишлар органлари ўртасидаги ҳамкорлик алоҳида аҳамият касб этади. Чунки маҳалла аҳолининг энг қуйи бўғинида фаолият юритувчи фуқаролик жамияти институти бўлса, ички ишлар органлари қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни таъминловчи давлат органи ҳисобланади [1].

Маҳалла институти асрлар давомида халқимиз ҳаётида муҳим ижтимоий вазифаларни бажариб келмоқда. У фақатгина аҳолининг ўзини ўзи бошқариш органи эмас, балки миллий қадриятларни сақлаш, ёш авлодни тарбиялаш, аҳоли ўртасида ўзаро ҳамжиҳатлик ва бағрикенглик муҳитини қарор топтиришда муҳим аҳамиятга эга бўлган институт ҳисобланади. Бугунги кунда маҳалла фуқаролар йиғинлари аҳолининг ижтимоий муаммоларини ўрганиш, эҳтиёжманд оилаларни қўллаб-қувватлаш, хотин-қизлар ва ёшлар билан ишлаш, шунингдек

ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда давлат органлари билан ҳамкорлик қилиш каби муҳим вазифаларни амалга оширмоқда [2].

Ички ишлар органлари эса жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жиноятчиликка қарши курашиш ва фуқароларнинг ҳуқуқ ҳамда эркинликларини ҳимоя қилиш бўйича давлат томонидан белгиланган вазифаларни бажаради. Айниқса, профилактика инспекторларининг маҳаллаларда фаолият юритиши аҳоли билан доимий мулоқотни таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шарт-шароитларини аниқлаш ҳамда уларни бартараф этиш имконини бермоқда. Бу эса профилактика ишларининг самарадорлигини сезиларли даражада оширишга хизмат қилмоқда [3].

Жамиятда тинчлик ва осойишталикни таъминлашда маҳалла ва ички ишлар органлари ўртасидаги ҳамкорликнинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда. Амалиёт шуни кўрсатмоқдаки, ҳуқуқбузарликларнинг аксариятини улар содир этилмасидан олдин аниқлаш ва олдини олиш мумкин. Бунинг учун эса аҳоли билан бевосита ишлаш, уларнинг муаммоларини ўз вақтида аниқлаш ва ҳал этиш муҳим аҳамият касб этади. Маҳалла фаоллари аҳоли ҳаётидан яхши хабардор бўлганликлари сабабли турли низоли вазиятлар, ижтимоий муаммолар ёки ҳуқуқбузарликка мойил шахслар ҳақида тезкор маълумотларга эга бўладилар. Мазкур маълумотлар профилактика инспекторлари билан ҳамкорликда таҳлил қилиниб, зарур профилактик чоралар кўрилади [4].

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасидаги ҳамкорликнинг муҳим жиҳатларидан бири ёшлар билан ишлаш ҳисобланади. Ёшлар жамиятнинг энг фаол қатлами бўлиши билан бирга, ташқи таъсирларга тез берилувчан ижтимоий гуруҳ ҳам ҳисобланади. Шу боис маҳалла фаоллари, таълим муассасалари ва профилактика инспекторларининг ҳамкорлиги орқали ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш, уларнинг бандлигини таъминлаш, ҳуқуқий билимларини ошириш ҳамда турли салбий иллатлар таъсирига тушиб қолишининг олдини олиш мумкин. Бу эса ўз навбатида ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчилик ҳолатларининг камайишига хизмат қилади [5].

Шунингдек, маҳалла ва ички ишлар органлари ҳамкорлиги оилавий-маиший муносабатлар соҳасида ҳам муҳим аҳамият касб этади. Оилавий низолар, зўравонлик ҳолатлари ва бошқа ижтимоий муаммоларни эрта аниқлаш ҳамда уларни бартараф этишда маҳалла фаоллари ва профилактика инспекторларининг ўзаро ҳамжиҳатлиги муҳим омил

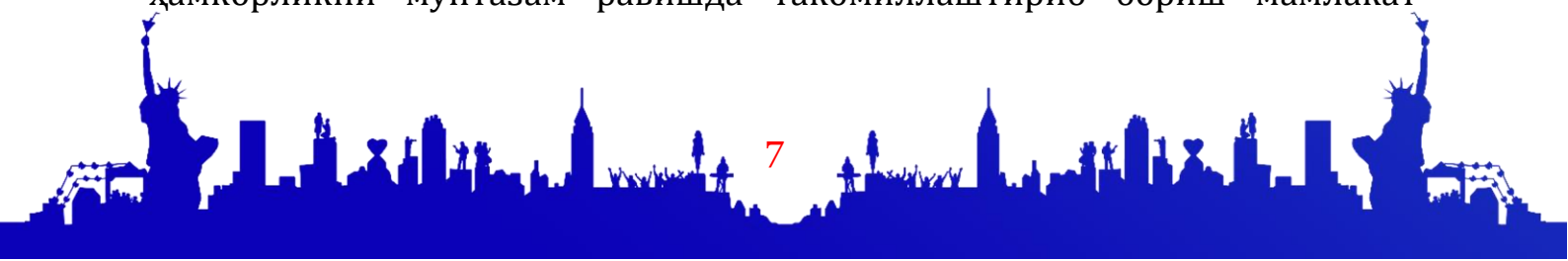

ҳисобланади. Амалиётда кўплаб оилавий можаролар профилактик суҳбатлар, тушунтириш ишлари ва ижтимоий ёрдам чоралари орқали ҳал этилмоқда. Бу эса оғир оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган ҳолатларнинг олдини олиш имконини бermoқда [6].

Сўнгги йилларда мамлакатимизда маҳалла ва ички ишлар органлари ҳамкорлигини кучайтиришга қаратилган кенг кўламли ислохотлар амалга оширилмоқда. Хусусан, маҳаллабай ишлаш тизимининг жорий этилиши, профилактика инспекторларининг маҳаллаларда доимий фаолият юритиши, рақамли профилактика тизимларининг татбиқ этилиши мазкур соҳадаги ишлар самарадорлигини оширишга хизмат қилмоқда. Бироқ бу борада ҳал этилиши лозим бўлган айрим муаммолар ҳам мавжуд. Жумладан, ахборот алмашинувини янада такомиллаштириш, профилактика ишларига жамоатчиликни кенг жалб қилиш, рақамли технологиялардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш ҳамда маҳалла фаоллари ва профилактика инспекторларининг касбий салоҳиятини мунтазам ошириб бoриш талаб этилади [7].

Мазкур ҳамкорликнинг самарадорлигини янада ошириш мақсадида маҳалла ва ички ишлар органлари ўртасида ягона электрон маълумотлар базасини шакллантириш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича қўшма дастурларни ишлаб чиқиш, аҳоли ўртасида ҳуқуқий тарғибот ишларини кучайтириш ҳамда ёшлар ва хотин-қизлар билан ишлашнинг замонавий усуллари кенг жорий этиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Шунингдек, маҳалла фаоллари, профилактика инспекторлари ва бошқа манфаатдор ташкилотлар ўртасида ўзаро ҳамкорликнинг аниқ механизмларини белгилаш мазкур фаолият самарадорлигини янада оширади [8].

Хулоса қилиб айтганда, маҳалла ва ички ишлар органлари ҳамкорлиги мамлакатимизда тинчлик ва осойишталикни таъминлашнинг энг муҳим механизмларидан бири ҳисобланади. Биринчидан, мазкур ҳамкорлик ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шарт-шароитларини эрта аниқлаш ҳамда уларни бартараф этиш имконини беради. Иккинчидан, аҳолининг ҳуқуқий маданияти ва ҳуқуқий онгини юксалтириш орқали қонунийлик муҳитини мустаҳкамлашга хизмат қилади. Учинчидан, жамоатчилик иштирокини таъминлаш орқали жамиятда хавфсиз ва барқарор ижтимоий муҳитни шакллантиради. Шу боис маҳалла ва ички ишлар органлари ўртасидаги ҳамкорликни мунтазам равишда такомиллаштириб бoриш мамлакат

тараққиёти ва аҳоли фаровонлигининг муҳим кафолатларидан бири бўлиб қолаверади.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2023. – 80 б.
2. Ўзбекистон Республикасининг «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида»ги Қонуни // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 2023.
3. Ўзбекистон Республикасининг «Ички ишлар органлари тўғрисида»ги Қонуни // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 2016.
4. Ўзбекистон Республикасининг «Хуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги Қонуни // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 2014.
5. Мирзиев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2022. – 464 б.
6. Абдурасулова Қ. Хуқуқбузарликлар профилактикаси назарияси ва амалиёти. – Тошкент: Академия, 2021. – Б. 45–52.
7. Турсунов А. Маҳалла институтини ривожлантиришнинг долзарб масалалари. – Тошкент: Маънавият, 2020. – Б. 78–85.
8. Раҳимов А. Жамоат хавфсизлигини таъминлашда профилактика инспекторларининг ўрни // Юридик фанлар ахборотномаси. – 2023. – №3. – Б. 112–118.

